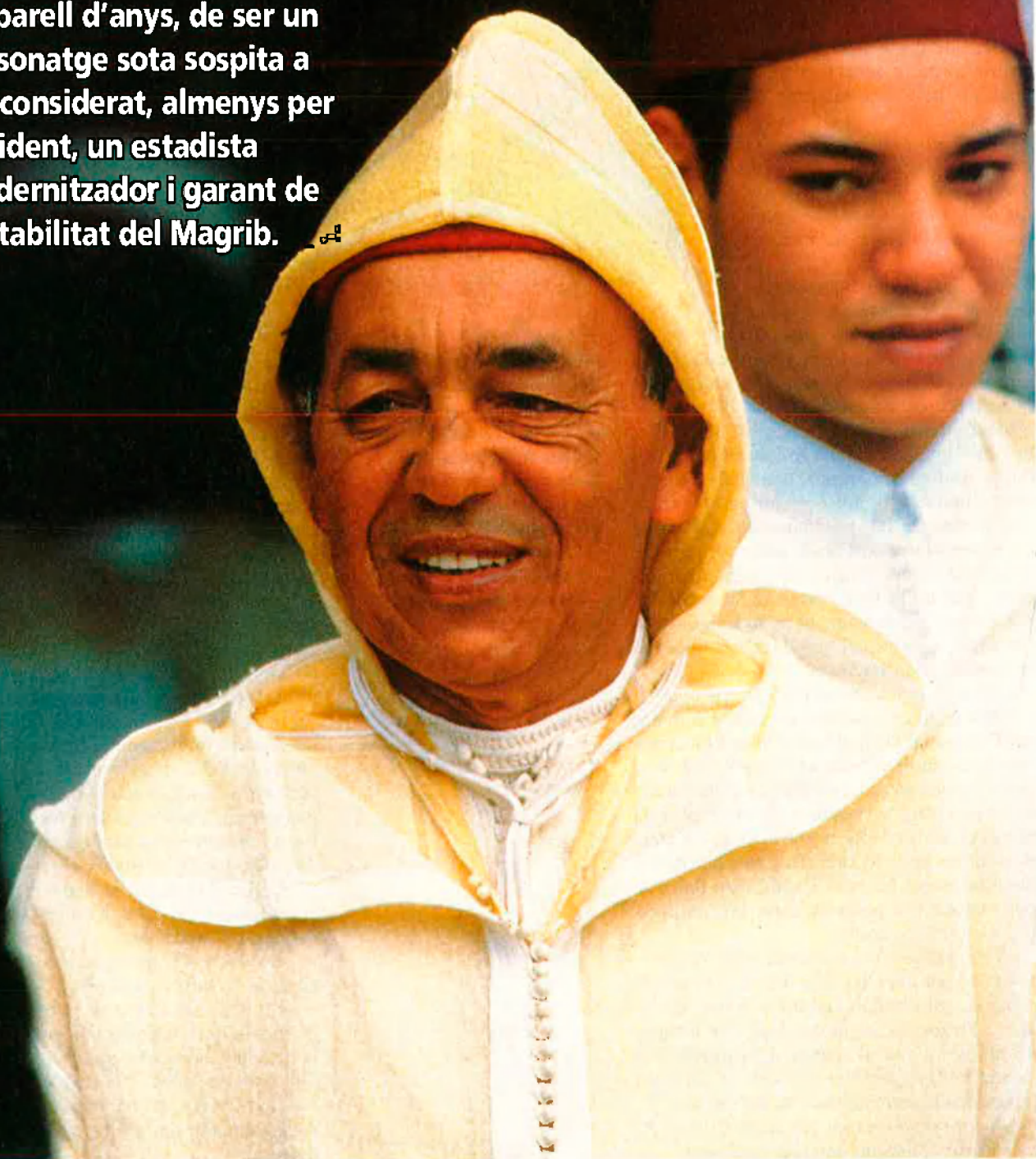

Canvis al Marroc

El rei Hassan II del Marroc està satisfet. Ha passat, en un parell d'anys, de ser un personatge sota sospita a ser considerat, almenys per Occident, un estadista modernitzador i garant de l'estabilitat del Magrib.

Els motius de la satisfacció reial s'han de buscar en la victòria del conservador Chirac en les eleccions presidencials franceses, en la bona marxa de l'economia i en la crisi algeriana, que enforteix el paper geoestratègic del Marroc.

La primera visita oficial de Chirac a l'estranger ha estat al Marroc. D'aquesta forma el nou president confirmava la importància d'aquest país en els interessos de França, demostrava que hi ha hagut una ruptura en la política exterior francesa i feia saber a tot el món que les relacions amb Hassan són quasi d'amistat. El analistes han destacat que, si el socialista François Mitterrand va efectuar la primera visita de president a Algèria, Chirac l'ha feta al Marroc.

Una decisió que demostra els canvis esdevinguts a França i al Magrib. Mitterrand havia estat la bèstia negra de Hassan per la seva estreta relació amb els dirigents algerians, potser per allò de la mala consciència de la guerra d'independència, les seves crítiques per la situació dels drets humans al Marroc i per haver permès la publicació d'*El nostre amic, el rei*. En aquest llibre, tan controvertit, Gilles Perrault ens mostra un monarca molt intel·ligent, àvid de diners, col·leccionador de dones, si poden ser dels amics millor, i sumament cruel amb els qui el desafien. Danielle Mitterrand, l'esposa del líder socialista, dedicada a les causes humanitàries, va acabar la paciència del rei quan visità els camps de refugiats saharis de Tindouf (Algèria) i proclamà la seva simpatia per la causa del Polisario.

Al palau reial de Rabat, a final de juliol, el president Chirac va assegurar que promourà una mena de pacte d'estabilitat al Magrib, en el qual el Marroc tindrà molt a dir pel seu protagonisme "en una zona agitada i incerta". Chirac va elogiar les opcions europees del Marroc, indispensables per a fomentar aquest pacte. L'amic Chirac també es va comprometre a defensar els interessos del regne xerifià en les negociacions que tenen lloc a Brussel·les per l'associació de Rabat a la Unió Europea (UE). Per la seva banda, en el seu discurs, Hassan va criticar Espanya, sense esmentar-la, amb la qual manté contenciosos històrics (Melilla i Ceuta), i actualment un litigi sobre la pesca.

Molt abans de la reconciliació amb França, el rei, sempre astut, havia donat mostres de flexibilitat. Havia alliberat els presos polítics el 1994, ordenat la destrucció del sinistre penal de Tazmamart i permès la proliferació de les associacions de drets humans. Recentment, en ocasió del seu seixanta-sisè aniversari, havia rebaixat substancialment la condemna de vuit saharis que s'havien manifestat a Laiun. La sentència, amb penes de

Al camp de refugiats saharis de Tindouf (Algèria), l'esposa del líder socialista Mitterrand va manifestar la seva simpatia per la causa del Polisario. El rei Hassan va rebre molt malament aquest gest.

vint anys de presó, havia paralitzat el procés d'identificació dels futurs votants del referèndum del Sàhara Occidental que duen a terme les Nacions Unides.

El retorn de Basri. L'obertura del règim sembla sincera. Almenys això és el que opina un dels dissidents més cèlebres: Mohàmed Basri, conegut per Fquih (l'erudit). Basri va tornar al Marroc el mes juny, després de viure a París exiliat els últims vint-i-vuit anys, des d'on continuava denunciant les corrupte-

El problema berber

La liberalització del règim ha reactivat el debat sobre la cultura berber. Les associacions de defensa de la llengua tamazight han crescut per tot el país mentre els lingüistes discuteixen sobre l'alfabet més idoni per a ensenyar la llengua: llatí, àrab o tfinagh, i sobre la manera d'uniformitzar el tamazight. El llatí afavoriria el contacte amb Occident i l'ús informàtic. Els caràcters àrabs són coneguts per la població alfabetitzada. El tfinagh és el més complicat, però també és el que correspon millor a l'estructura de la llengua.

El rei Hassan II, que sempre hi vol dir la seva, es va pronunciar, l'agost del 1994, per l'ensenyament del berber a les escoles primàries. Una recomanació que encara no s'ha fet efectiva perquè no s'ha arribat a cap acord sobre l'alfabet ni hi ha els professors necessaris.

El berber és parlat per un terç de la població del Marroc. En algunes zones, especialment de muntanya, la majoria de la població només parla el berber malgrat l'agressiva política d'arabització duta a terme per tots els governants des de l'arribada dels àrabs al Magrib el segle IX.

Hom considera que almenys el 80% dels marroquins tenen ascendents berbers.

A. C.

les i arbitrarietats del monarca. Basri, de setanta-tres anys, fou rebut pels carrers de Casablanca com un heroi per milers de joves i no tan joves que admiren la seva integritat política. Fundador de la Unió Socialista de Forces Populars (USFP), Basri va participar en la lluita contra la presència colonial espanyola i francesa, i es convertí després en un dels opositors més incòmodes de Hassan II.

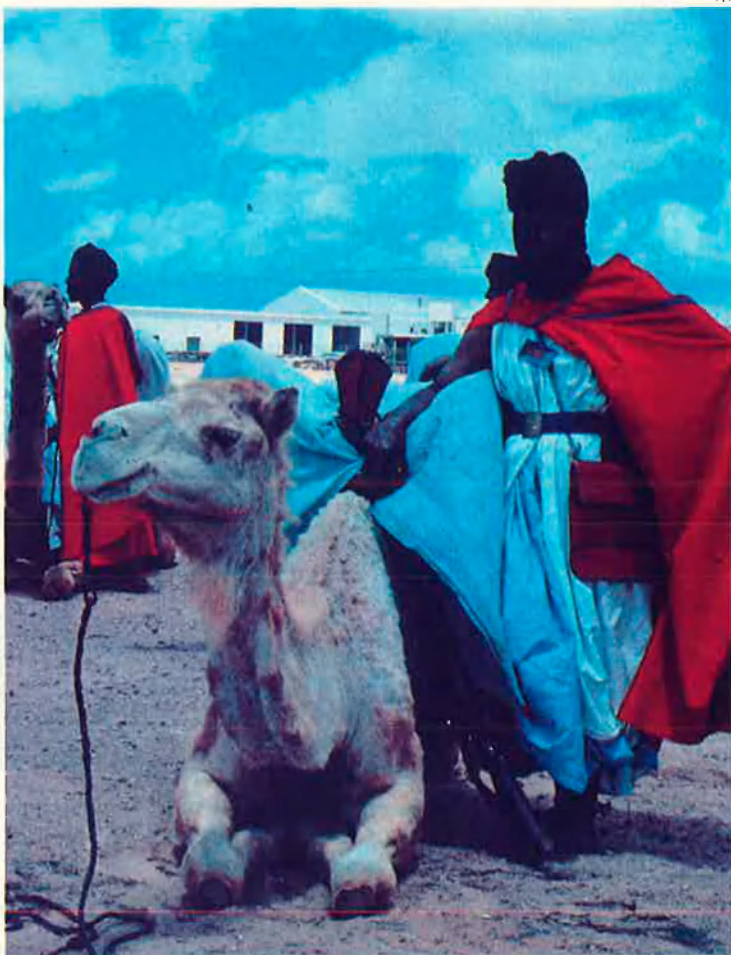
Basri, condemnat a mort en quatre ocasions i amnistià el juliol del 1994, va declarar que havia tornat per participar en la reu-nificació de l'esquerra marroquina, que es debat entre la submissió als dissenys del monarca i la crítica als seus immensos poders. A diferència dels altres opositors, com Ben Barka, Basri ha sobreviscut als terribles serveis secrets marroquins, implacables amb qui conspira contra el rei Hassan II. Un mèrit que s'ha d'afegir a la seva saviesa política.

Els privilegis del monarca han començat a ser discutits per alguns dirigents de l'anomenat Bloc de Progrés. En el seu Manifest per la Democràcia, aquesta heterodoxa coalició ha demanat "un equilibri de poders" i l'elecció per sufragi universal de tots els diputats. Actualment un terç dels parlamentaris es escollit per associacions professionals, ajuntaments i sindicats.

Les peticions de l'oposició provocaren una enrabada del rei. Fins al punt que es van ajornar les negociacions perquè el Bloc de Progrés entrés al govern, com desitja Hassan II. Però a diferència d'uns anys abans, els qui gosaren parlar de restringir els poders del monarca no han anat a parar a la presó.

Aquesta obertura política ha afavorit el creixement econòmic. Les xifres indiquen que el Marroc ha doblat el seu producte interior brut (PIB) aquests últims deu anys, gràcies a les inversions estrangeres i a l'increment espectacular del consum intern. El creixement supera, aquests darrers anys, el 5%, i arriba fins i tot al 10%.

La bona marxa de l'economia ha suavitzat les tensions socials. La pobresa continua essent extrema en algunes regions i als suburbis de Casablanca, Tànger, Tetuan, Fes i Marràqueix, però —i això ho reconeixen fins i tot els qui no simpatitzen amb el rei—, el nivell de vida ha millorat notablement. Encara que les diferències socials siguin tan escandaloses com abans, l'aparició d'una classe mitjana ha estat

El Sàhara continua pendent de formalitzar el seu referèndum. La data inicial era el gener de l'any 1992.

un dels factors que expliquen el poc èxit dels islamistes radicals. La repressió n'ha estat un altre. Els autors de l'atemptat de fa un any a l'hotel Asni de Marràqueix foren condemnats a mort, una sentència que no ha estat criticada ni per l'oposició ni per la premsa. L'altre factor, el trobem en la figura mateixa del rei, descendent del profeta Mahoma i investit d'una autoritat que cap creient no gosa discutir. Els islamistes radicals, doncs, no poden atacar el cap d'estat ni criticar-lo. Hassan II, per prevenir-se de possibles crítiques, fa algunes concessions i demostra, amb la construcció de la mesquita de Casablanca, que ell és un gran musulmà.

Antoni Castel

El referèndum del Sàhara, quan?

El procés de pau del Sàhara sembla eternitzar-se. El referèndum, que havia d'escaure's el gener del 1992, encara no s'ha dut a terme, malgrat la bona voluntat de la Missió de les Nacions Unides al Sàhara Occidental (Minurso), que té desplegats centenars d'observadors a Tindouf (Algèria) i al territori de l'ex-colònia espanyola.

El secretari general de l'ONU, Boutros Boutros-Ghali, que ha criticat en diverses ocasions les obstruccions d'ambdues parts, ha fixat com a data de la consulta el gener del 1996. Tanmateix, els diplomàtics estrangers que segueixen el conflicte creuen que aquest nou calendari tampoc no es complirà. La identificació dels electors va molt endarrerida, perquè els marroquins intenten d'introduir-hi milers de persones que argumenten que són descendents de saharisans. Enfadats, els representants del Polisario han amenaçat de tornar a agafar les armes, si no es compleix l'acord de pau i no es respecta el cens espanyol del 1974. Unes amenaces que no fan gaire por a Hassan II, que coneix la seva superioritat militar.

Hassan, mestre en l'art de deixar podrir els problemes per dominar-los millor, vol que el referèndum es faci quan sigui clar que el guanyarà. Ho ha dit en més d'una ocasió: el referèndum solament pot confirmar la marroquinitat del Sàhara. El temps és un bon aliat contra un Polisario extenuat per vint anys de combat i d'exili i debilitat per la política dels militars algerians, més preocupats per combatre el Front Islàmic de Salvació (FIS) que no pas per mantenir la causa dels saharisans.

A. C.